

B O G A N M E L D E L S E R

Joe S. Bain: Pricing, Distribution and Employment. Henry Holt & Co. New York 1948. 490 Sider. Pris \$ 3,50.

Undes de nuværende Forhold tænker man gerne som saa her i Skandinavien, at man ikke bør ofre Penge og Tid til at købe og læse en amerikansk Lærebog i Nationaløkonomi uden først at have truffet et omhyggeligt Valg. Dels fordi Priserne paa amerikanske Fagbøger som Regel efterhaanden er blevet ret svimlende set med skandinaviske Øjne, dels fordi Udbuddet af denne Literatur som bekendt i de Aar, der er gaaet siden Krigens Slutning har været ret rigeligt, hvortil kommer at Værkernes Kvalitet har varieret meget. Der skal derfor noget ekstraordinært til, at en ny Lærebog i Nationaløkonomi af en amerikansk Forfatter vækker Opsigt, hvad der især bliver forstaaeligt, naar man tager Hensyn til, at de udmærkede Systemværker, der i de allersidste Aar er udkommet af Boulding, Samuelson og Tarshis, og efterhaanden er blevet udbredt i de fleste Lande, hvor man driver nationalekonomiske Studier, sikkert foreløbig har mættet Behovet for denne Slags Litteratur for de flestes Vedkommende.

Trods disse Kendsgerninger er det Anm.'s Anskuelse, at ogsaa det foreliggende Værk fortjener at blive gjort opmærksom paa, selv om det næppe kan siges at staa paa Højde med de tre nys nævnte Værker, hvis iøvrigt en direkte Sammenligning med disse Arbejder er tilladelig, da Bains Bog, selv om dens Formaal er Brug til akademisk Undervisning, i højere Grad end de ovennævnte Værker har Karakteren af et Specialværk. Bains Navn er maaske hovedsagelig kendt i akademiske Kredse udenfor Amerika derigennem, at han er en af Forfatterne iil

«A Survey of Contemporary Economics», hvor han har skrevet en Artikel om «Price and production policies».

Som Bogens Titel angiver, omhandler den de Dele af Økonomiens Omraade, der omfatter Prisdannelsen, baade hvad angaar Varer og Produktionsfaktorer og Beskæftigelsesgraden, forsaavidt en meget stor Del af den samlede økonomiske Sfære.

Som det forklares af Forfatteren i Bogens Forord, lægges Hovedvægten paa ved Hjælp af Nationaløkonomiens Værktøj at forklare, hvorledes det økonomiske System fungerer, derimod lægges der mindre Vægt paa at skærpe Værktøjet, idet det ogsaa delvis forudsættes, at Studenten magter dette. Forfatteren udtrykker den Anskuelse, at man i højere Grad ved Undervisningen bør arbejde udfra dette Synspunkt, end det andet og mere gængse, at faa samlet det størst mulige Antal Redskaber til Studentens «tool box».

I et indledende Kapitel gøres der Rede for Økonomiens seks «Dimensioner», som efter Forfatterens Mening er følgende: 1. Produktiviteten, den samlede producerede Godemængde. 2. Effektiviteten, hvorved forstaas Forholdet mellem Produktionsresultatet og de hermed forbundne reelle omkostninger. 3. Indkomstfordelingen. 4. Produktionsfaktorerens Anvendelse (allocation of resources, eller hvad jeg vilde kalde Beskæftigelsesproblemet kvalitativt Side i Modsætning til den kvantitative, hvilken falder ind under den første og delvis den sjette Dimension.) 5. Fremskridtsgraden. 6. Systemets Stabilitet.

Efter et kort indledende Kapitel tages der saa fat paa de stillede Problemer. Først forklares Konsumvarernes Prisdannelse under forskellige Markedsformer. Dette er den udførligst behandlede og bedst udviklede Del

B O G A N M E L D E L S E R

Joe S. Bain: Pricing, Distribution and Employment. Henry Holt & Co. New York 1948. 490 Sider. Pris \$ 3,50.

Undes de nuværende Forhold tænker man gerne som saa her i Skandinavien, at man ikke bør ofre Penge og Tid til at købe og læse en amerikansk Lærebog i Nationaløkonomi uden først at have truffet et omhyggeligt Valg. Dels fordi Priserne paa amerikanske Fagbøger som Regel efterhaanden er blevet ret svimlende set med skandinaviske Øjne, dels fordi Udbuddet af denne Literatur som bekendt i de Aar, der er gaaet siden Krigens Slutning har været ret rigeligt, hvortil kommer at Værkernes Kvalitet har varieret meget. Der skal derfor noget ekstraordinært til, at en ny Lærebog i Nationaløkonomi af en amerikansk Forfatter vækker Opsigt, hvad der især bliver forstaaeligt, naar man tager Hensyn til, at de udmærkede Systemværker, der i de allersidste Aar er udkommet af Boulding, Samuelson og Tarshis, og efterhaanden er blevet udbredt i de fleste Lande, hvor man driver nationaløkonomiske Studier, sikkert foreløbig har mættet Behovet for denne Slags Litteratur for de flestes Vedkommende.

Trods disse Kendsgerninger er det Anm.'s Anskuelse, at ogsaa det foreliggende Værk fortjener at blive gjort opmærksom paa, selv om det næppe kan siges at staa paa Højde med de tre nys nævnte Værker, hvis iøvrigt en direkte Sammenligning med disse Arbejder er tilladelig, da Bains Bog, selv om dens Formaal er Brug til akademisk Undervisning, i højere Grad end de ovennævnte Værker har Karakteren af et Specialværk. Bains Navn er maaske hovedsagelig kendt i akademiske Kredse udenfor Amerika derigennem, at han er en af Forfatterne til

«A Survey of Contemporary Economics», hvor han har skrevet en Artikel om «Price and production policies».

Som Bogens Titel angiver, omhandler den de Dele af Økonomiens Omraade, der omfatter Prisdannelsen, baade hvad angaar Varer og Produktionsfaktorer og Beskæftigelsesgraden, forsaavidt en meget stor Del af den samlede økonomiske Sfære.

Som det forklares af Forfatteren i Bogens Forord, lægges Hovedvægten paa ved Hjælp af Nationaløkonomiens Værktøj at forklare, hvorledes det økonomiske System fungerer, derimod lægges der mindre Vægt paa at skærpe Værktøjet, idet det ogsaa delvis forudsættes, at Studenten magter dette. Forfatteren udtrykker den Anskuelse, at man i højere Grad ved Undervisningen bør arbejde udfra dette Synspunkt, end det andet og mere gængse, at faa samlet det størst mulige Antal Redskaber til Studentens «tool box».

I et indledende Kapitel gøres der Rede for Økonomiens seks «Dimensioner», som efter Forfatterens Mening er følgende: 1. Produktiviteten, den samlede producerede Godemængde. 2. Effektiviteten, hvorved forstaas Forholdet mellem Produktionsresultatet og de hermed forbundne reelle omkostninger. 3. Indkomstfordelingen. 4. Produktionsfaktorerens Anvendelse (allocation of resources, eller hvad jeg vilde kalde Beskæftigelsesproblemet kvalitativt Side i Modsætning til den kvantitative, hvilken falder ind under den første og delvis den sjette Dimension.) 5. Fremskridtsgraden. 6. Systemets Stabilitet.

Efter et kort indledende Kapitel tages der saa fat paa de stillede Problemer. Først forklares Konsumvarernes Prisdannelse under forskellige Markedsformer. Dette er den udførligst behandlede og bedst udviklede Del

af Værket, paa hvilket Omraade Forfatteren ogsaa er Specialist, især hvad angaar monopolitisk eller monopoloid Prisdannelse. Efter at der først er blevet gjort Rede for Efterspørgsels- og Omkostningsforholdene i Almindelighed set fra Foretagendets Synspunkt, beskrives dettes Pris- og Produktionspolitik under de forskellige Markedsformer eller Markedstyper, der anses for at være de mest gængse. Af disse Markedsformer behandles følgende hver i sit Kapitel. 1. Fri Konkurrence (pure competition). 2. Absolut Monopol (singlefirm monopoly). 3. Oligopol (der deles i «differentiated» og «pure» oligopoly). 4. Indkøbsmonopol eller -oligopol (monopsony og oligopsony). 5. Monopolistisk Konkurrence (monopolistic competition). For hver Markedstype for sig foretages der en Vurdering af dennes Betydning i det praktiske Liv, især med Henblik paa de økonomiske Forhold, som de er i Dag i Amerika. Bain kommer herved til det Resultat, at det differentierede Oligopol er den for Tiden mest fremherskende Markedstype i U. S. A., og i Overensstemmelse hermed omtales Prisdannelsen i dette Tilfælde mest udførligt. Resultatet heraf bliver forresten det samme som hos de fleste Forfattere, som har behandlet dette Emne, at Prisdannelsen i dette Tilfælde maa blive ret ubestemt a priori, hvorved Bain kommer til at understrege Betydningen af en empirisk Undersøgelse af vedkommende Parters Handlemaade i de enkelte Tilfælde, hvis Formaalet er at faa en virkelighedstro Forklaring af den faktiske Prisdannelse. En Redegørelse for det statistiske Materiale, hvorpaa Bain bygger sine Anskuelser om de enkelte Markedstypers Relevans i det praktiske Liv udelades dog helt, men kritiske Læsere kan i denne Forbindelse henvises til Bains' ovenfor omtalte Artikel i Survey of Contemporary Economics, som indeholder bl. a. en udførlig Litteraturhenvisning angaaende empiriske Undersøgelser over amerikanske Foretagenders prispolitiske Handlemaade indenfor adskillige Industriomraader.

Efter en Redegørelse for de pris- og produktionspolitiske Principper, der kendetegner hver Markedstype for sig, foretages en Vurdering af disse Markedstypers Virkning

paa det økonomiske System som Helhed, hvor Virkningerne for hver af de ovenfor omtalte seks Dimensioner vurderes særskilt. Forudsætningen for en saadan Vurdering maa dog i mange Tilfælde være den, at man gaar ud fra visse velfærdsøkonomiske Præmisser, hvilkes videnskabelige Gyldighed kan diskuteres, hvorved disse Vurderingers Resultater ogsaa maa blive vage.

Bogens seks sidste Kapitler omhandler saa Fordelingen og de økonomiske Kræfter, der bestemmer den samlede Indkomst. Disse Problemer behandles i nær Tilknnytning til hverandre, saaledes at et Kapitel om «Interest, money and employment» indskydes mellem to Kapitler om Indkomstfordelingen i Almindelighed og Realkapitaldannelsen paa den ene Side og andre to Kapitler om henholdsvis Arbejdsløn og Jordrente og Driftsherregevinsten særskilt paa den anden Side. Herved betoner Bain Fordelingsproblemet makroøkonomiske Natur, hvad han ogsaa sikkert har Ret i. Derimod er det mere diskutabelt, hvorvidt det er lykkedes Forfatteren at lave en harmonisk Konstruktion ud fra disse Principper. Som Eksempel herpaa kan det nævnes, at man næppe kan betvivle den Betydning, Arbejdernes og Arbejdsgivernes Organisationers Prispolitik har for Prisniveauets Højde, den samlede Indkomsts og Beskæftigelses Størrelse o. s. v., men det Kapitel hos Bain, der omhandler disse Problemer indeholder ikke — foruden nogle almindelige Bemærkninger om Fagforeningernes Maalsætning og Psykologi — stort mere end en Repetition af de Resultater, han er kommet til i de forrige Kapitler, hvor Værnens Prisdannelse under lignende Markedsformer behandles. Det bør dog indrømmes, at Bain her har sin gode Undskyldning deri, at disse Problemer hører til de mindst udforskede indenfor Nationaløkonomien, hvortil kommer, at det oven i Købet maa være tvivlsomt, om et økonomisk-sociologisk Forskningsarbejde paa disse Omraader vilde kunne bibringe almenlydige Resultater.

Af nogen Interesse forekommer mig det Synspunkt, der hos Bain danner Grundlaget for hans Fremstilling af den funktionelle Fordelings Problemer, at Produktionens Grundfaktorer i et moderne Samfund er de

tre følgende: Arbejdet, de naturlige Resourcer og Pengene. Ved at anlægge denne Betragtning bliver Fordelingsproblemet makroøkonomiske Natur ogsaa særlig klar. I denne Forbindelse rejser der sig dog uvægerligt Spørgsmaalet om, hvorpaa Pengenes eller Kredittens «Knap-hed» til syvende og sidst beror, hvorved Tankerne ogsaa henledes paa det Spørgsmaal, om det 19. Aarhundredes Venteteorier i Grunden var den Teologi, som mange moderne Økonomer ellers er tilbøjelige til at mene.

Det pædagogisk set vanskelige Problem at forklare Sammenhængen mellem Realkapitaldannelse, Rente og Kreditskabelse, klarer Bain efter min Mening ret godt. Den makroøkonomiske Sammenhæng mellem Investering, Opsparing, Bankernes Kreditpolitik, Indkomstdannelse og Beskæftigelse forklares i grove Træk i det ovenfor nævnte Kapitel om «Interest, money and employment», hvor de Tanker, der er blevet udviklet af Keynes og Alvin Hansen fremstilles ved Hjælp af en Enkelt-Periodeanalyse.

Det vilde føre for vidt her at gaa ind paa Kritik af Enkeltheder af Bains Fremstilling. For dog ikke helt at forbigaa denne Side af Sagen kan det nævnes, at efter min Mening argumenteres der gerne for ensidigt ud fra det Synspunkt, at en større Opsparingstilbøjelighed har ugunstige Virkninger paa Nationalindkomstens Størrelse og Beskæftigelsen. Det nævnes endvidere som Undtagelse fra den Regel, der almindelig er antaget, at den monopolistiske Prisdannelse betyder en Misdirigering af Produktionskræfterne, at Monopolgevinsten undertiden er en Betingelse for, at der overhovedet fremkommer et Udbud af den paagældende Vare. «Monopoly may be a real necessity in an instance of this sort» staar f. Eks. paa Side 149. Heroverfor falder det naturligt, at man rejser det Spørgsmaal, om det overhovedet er «real necessity», at der fremkommer noget Udbud af en saadan Vare.

Om Bogen kan man efter min Mening i det hele sige, at selv om den vistnok ikke betyder nye Landvindinger indenfor den økonomiske Videnskab, — hvad der sikkert heller ikke har været Forfatterens Formaal — saa er den dog en god Vejviser for Studenten indenfor de Omraader, den behandler.

Ogsaa for dem, der udøver en akademisk Lærergerning, synes jeg, at det er en nyttig Bog, idet Bains Fremstillingsteknik og Maade at bygge sit System op paa, er tankevækkende.

O. Björnsson.

J. M. Keynes: Two Memoirs. Augustus M. Kelley og Rupert Hart-Davis. New York-London 1949. 100 Sider. Pris: \$ 1.75.

Denne bog på 100 små sider indeholder to afhandlinger, som efter Lord Keynes død og efter hans testamentariske bestemmelse skulle være de eneste af de skrifter, der udgivne måtte foreligge fra hans hånd, han ville tillade offentliggjort. Udgiveren og vennen, David Garnett, meddeler dette i forordet, samtidig med at han gør opmærksom på, at læseren indtager en begunstiget stilling ved at «høre hvad der var skrevet alene for dem, til hvem skribenten kunne tale uden nogen art af forbehold, og som aldrig ville misforstå, hvad han mente». Begge afhandlinger er skrevne for en snæver vennekreds, hvis sammenkomster byggede på deltagernes oplæsning af småstykker med erindringer fra hengangne tider.

Selv uden udgiverens fremhævelse af, at der herved åbnes adgang til en meget snæver og meget eksklusiv kreds, ville den, der læser disse to afhandlinger og især den første, ikke have undgået at føle sig som en åndelig indbryder. Denne følelse af at være kommet i et selskab af mennesker, hvor man ikke hører hjemme, kan man undertiden få, også når ens indbydelse er fuldkommen i orden. Og jeg må tilstå, at navnlig den afhandling, der hedder Dr. Melchior: en slagen fjende, på mig gjorde indtryk af ikke at være bestemt for mine øjne eller øren. Den virker ubehagelig i sin selvbevidsthed og med sine hånende adjektiver til de fleste af de personer, der omtales. Men det skal indrømmes, at denne virkning forstærkes, når sligt læses og ikke høres oplæst med de betoning og smil, der afglatter de skarpe kanter.

Afhandlingen refererer drøftelserne om Tysklands overgivelse af sin handelsflaade og det dermed sammenknyttede spørgsmål